

Les figures de la festa **Jan Grau**

Des dels inicis de la humanitat, totes les cultures han recorregut a la imaginació i als mites per tal de justificar tot allò inexplicable que succeïa al seu voltant. Aquells mons estaven poblats de follets, fades, déus, gegants i de tot tipus de personatges fantàstics als qui atribuïen tot allò que s'escapava al seu enteniment. Així, podem afirmar que de mites relacionats amb gegants són comuns a totes les cultures i des de temps immemorials.

La tradició oral és el que ha mantingut vives aquestes històries fins avui. En una societat on la gent no sabia llegir ni escriure i en el qual les úniques imatges que coneixien eren les que decoraven els edificis, l'imaginari popular prenia força. Les llegendes corrien de boca en boca i la imaginació del poble sobredimensionava els fets, convertir-los en mites o llegendes.

Per tal de refermar la identitat de la comunitat aquestes imatges han estat adoptades com a símbols particulars. Cada població reproduïx en imatges els éssers històrics o llegendaris relacionats amb el seu territori. Les imatges, doncs, esdevenen a escala local un referent de col·lectivitat.

Un dels elements més importants de cara a la divulgació popular dels gegants és el Corpus. Aquesta festa va ser instituïda en el segle XIV i es va estendre ràpidament per tot el món cristià. És aquí on els éssers de l'imaginari popular esdevenen elements de la festa religiosa. Les primeres documentacions sobre les figures festives les trobem en les relacions de Corpus on la presència en la processó de figures profanes, degudament cristianitzades, exercia una funció de pedagogia religiosa.

El primer gegant documentat a Europa, el trobem l'any 1424. En el *Llibre de les Solemnitats* de Barcelona, que és el recull de de totes les celebracions rellevants de la ciutat succeïdes entre 1424 i 1719, consta: "*Lo rey David ab la Giguant*". Evidentment es refereix al Goliat de l'Antic Testament, i la simulació del seu combat entre el rei David i aquest mateix gegant.

Igualment, relacionats amb les processons de Corpus, durant el segle XV apareixen gegants i bestiar per tot Europa. Hi ha documents que parlen de Goliat, de Samsó i de Sant Cristòfol, comuns en tot el continent europeu. Pròxims al Goliat de Barcelona trobem un seguít de gegants datats a tot Europa: El

Goliat de Nivelles (Bèlgica) de l'any 1430, el de Bergen-op-zoom (Holanda) del 1447, el de Lisboa (Portugal) de l'any 1450 i el de Dijon (França) datat el 1454.

Degut a aquesta forta càrrega popular, en el segle XVI els gegants van perdre el seu sentit religiós. Abandonen la seva personalitat bíblica i comencen a assumir-ne una altra de popular. Per exemple, el primer gegant conegut amb un nom propi és el moro Ferragut que apareix en la processó que es va fer a Vilafranca del Penedès l'any 1601, en motiu de la canonització de Sant Raimon de Penyafort. I per altra banda, la primera geganta que tenim documentada és tortosina, seixanta anys abans.

A partir del segle XVIII, els gegants pateixen prohibicions de tota mena. Les repressions del Decret de Nova Planta de Felip V, el 1716, van afectar seriosament les manifestacions populars. A més, i instigada per l'església, la més contundent va ser la Reial Cèdula de Carles III, de 1780, que va significar la desaparició de moltes figures festives, especialment el bestiari.

Però després de divuit anys sense sortir, els gegants tornen a la processó de Corpus, gràcies a l'indult de l'any 1798 per part del Duc de Lancaster. Aquest indult va provocar, fins i tot, l'aparició de nous gegants.

Al segle XIX podem notar un altre canvi en quant al paper dels gegants en la societat del moment. Els nous corrents de pensament fan que molts pobles, barris i parròquies adquireixin gegants amb un sentit de representació de la comunitat. Es converteixen en un signe d'identitat del col·lectiu, així com donen un patrimoni festiu propi a molts pobles, barris i parròquies.

El segle XX va ser un segle de canvis polítics religiosos i socials, i les figures festives no només sobreviuen a tots aquests canvis, sinó que també hi participen. Per exemple el 1902 es va dur a terme a Barcelona, la primera gran trobada de figures festives, el *Concurs de gegants i monstros tipichs*.

Durant aquest segle, les figures de la festa passen de les mans de les parròquies a les dels barris, alternant la seva significació segons el moment social que es vivia a inicis de segle. Va ser durant la Guerra Civil que molts gegants van desaparèixer o van resultar malmesos per culpa dels excessos d'un i altre bàndol.

Durant el franquisme, gairebé tots els gegants que neixen representen intencionadament els Reis Catòlics; així podem dir que el franquisme va omplir les festes de les figures d'aquests reis.

A finals dels anys seixanta d'aquest mateix segle i ran del Concili Vaticà II, desapareix la processó de Corpus o, en tot cas deixa de ser una festa pública. A causa d'això, les figures de les parròquies s'arraconen, però gràcies a un desig popular, la majoria es mantenen a les festes majors, malgrat no tenir darrera un moviment humà que en tingui cura.

A pesar de tot això, però el segle XX és el segle de les grans trobades i concentracions de gegants i figures festives en general.

Per començar, el 1902 se celebrà la primera gran concentració de Barcelona, de la qual ja hem parlat anteriorment. La segona gran trobada va ser a Sabadell, l'any 1930 i va ser únicament i exclusiva per a gegants. Hem d'esperar a que acabi la Guerra Civil per topar-nos amb una altra trobada. Va ser a Terrassa, l'any 1950 i va rebre el nom de CONCURSO PROVINCIAL DE GIGANTES. La següent gran trobada que es va dur a terme va ser la de Tarragona, per la celebració del centenari dels seus gegants, l'any 1951. Aquesta trobada va rebre el nom de GRANDIOSA CONCENTRACIÓN DE GIGANTES. I Barcelona, en vistes de tots aquests èxits, a finals dels anys cinquanta va començar a organitzar les cavalcades de gegants de les festes de la Mercè.

Arribem, ja, a la democràcia i és ara quan el nombre de gegants i peçes de bestiar creix com a símbol d'identitat de pobles i ciutats. Amb això, el carrer es converteix en espai lúdic.

Un any cabdal pel món geganter va ser el 1982. Coincideixen tres fets molt importants, com són el Primer Congrés de Cultura Tradicional i Popular, la Trobada Internacional a Matadepera i la cerimònia inaugural dels Mundials de Futbol, al Camp Nou. Això va significar un aparador internacional pels gegants i una gran difusió a través dels mitjans de comunicació.

Pel món geganter i el de la festa en general, són molt importants les trobades que s'organitzen, ja que dinamitzen la festa i fomenten la relació entre els grups. Anualment es fan a Catalunya més de tres-centes trobades de gegants. Des d'inicis dels anys vuitanta, el món geganter ha experimentat un

creixement del nombre de gegants a tot el país, superant de llarg les 2.000 figures. Això ha fet que el nombre de trobades s'hagi disparat espectacularment, algunes de les quals de caire comarcal i, fins i tot, nacional. En quant a trobades, la Ciutat Gegantera de Catalunya és la que aporta un sentit nacional.

Jan Grau
(10/04/2000)